

آشنایی با

عجل الله
تعالی فرجه

حضرت مهدی

در انتظار ظهور

گروه کتاب نشر گلستان کوثر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آشنایی با

عجل الله
تعالی فرجه

حضرت مهدی

در انتظار ظهور

- جایگاه انتظار
- تعیین وقت ظهور
- مقام منتظران
- آزمایش شیعیان در زمان عیبت
- حفظ دین در زمان غیبت

گروه کتاب نشر گلستان کوثر

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و الصلوة و السلام على
خير خلقه محمد و اله الطيبين الطاهرين.

سر آغاز سخن

ای روی تو زیبایی بخشیده به زیبایی
سرو از قد رعنایت آموخته رعنائی
جز فکر تو خوبان را نبود سرو و سودایی
«ای پادشه خوبان داد از غم تنهایی»
«جان بی تو به لب آمد وقت است که باز آیی»

سودای وصال تو رسوای جهانم کرد
مهجور ز دین و دل بیگانه زجانم کرد
القصه که هجر تو بی تاب و توانم کرد
«مشتاقی و مهجوری دور از تو چنانم کرد»
«کز دست بخواهد شد پایاب شکیبایی»
از باده وصل خود ما را بچشان جامی
ما را نبود، جاننا! غیر از تو دل‌رامی
گفتی ز کفم دردی از درد بیاشامی
«ای درد توام درمان در بستر ناکامی»
«وی یاد توام مونس در گوشه تنهایی»
بر فراز قله‌ای ایستاده‌ای، همه عالم در زیر پای
توست، دنیا به دهکده کوچکی تبدیل شده که همه
جای آن در دسترس است؛ اما تاریکی و ظلمت،

همه جا را فرا گرفته است؛ تیرگی، چتری بر فراز
عالم گسترده است و خوبینها در سایه آن گم
شده‌اند. تو همچنان ایستاده‌ای و در انتظار هستی،
در انتظار نور! در انتظار خوبینها! در انتظار عدالت!
این انتظار، فرمانی است برای کمال و بالیدن،
دستور پاکی و پاکیزگی برای پذیرش حق، می‌دانی
که کار در یک شب به انجام می‌رسد و خواننده‌ای
که **تَوَقَّعُوا الْفَرَجَ...**^۱ و در انتظار هستی. در انتظار
کسی که دوستش داری و باید در کنار او باشی.
اما... روزها و ساعتها چشم به راهش می‌دوزی و
انتظار که به طول می‌انجامد، آرام آرام به درون

۱ - غیبت نعمانی: ۱۶۲. در انتظار فرج امام زمان بجا باشید.

خود فرو می‌روی و خود را می‌یابی و می‌بینی که
صحرای وجودت وسیع و با عظمت است؛ خیره
کننده است، اما در انتهای آن دریچه‌ای شما را به
سوی آب گوارا می‌خواند، آبی که وجود تشنه‌ات
نیازمند آن است و می‌بینی که لحظه‌ها را در انتظار
آب سپری می‌کنی: قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا
فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ^۱. از خود بیرون می‌آیی و
می‌بینی که باید در انتظار بمانی.

به راه می‌افتی در میان جماعت، احساس
می‌کنی که تنها هستی و نیازمند دستی مهربان، تا

۱ - ملک (۶۷): ۳۰. بگو: به من خبر دهید اگر آبهای (سرزمین) شما به
زمین فرو رود، چه کسی می‌تواند آب جاری و گوارا در دسترس شما
قرار دهد؟

جانّت را نوازش کند. سایه ترس، آرام آرام نزدیک می شود تا بر وجودت بنشیند. اما به یاد می آوری که لَا تَسْتَوْحِشُوا فِي طَرِيقِ الْهُدَى لِقَلَّةِ أَهْلِهِ^۱. شوق دیدارش آرام و قرار از دلت می برد. به راه می افتی و زمزمه می کنی: هَلْ إِلَيْكَ يَا بَنَ أَحْمَدَ سَبِيلٌ فَتُلْقَى^۲.

همه هست آرزویم که ببینم از تو رویی
چه زیان تو را که من هم برسم به آرزویی
از کوی و برزن می گذری و شهر به شهر
می روی و چون مرواریدهای اشک، گرد غم از

۱ - نهج البلاغه فیض الاسلام، خطبه ۱۹۲. در مسیر هدایت از اندک بودن رهروان، بیمی به خود راه ندهید.

۲ - دعای ندبه. ای فرزند پیامبر ﷺ! آیا راهی برای دیدار توهست؟

رخسارت می شوید، نجوا می کنی:

همه موسم تفرّج به چمن روند و صحرا

تو قدم به چشم من نه بنشین کنار جویی

در کجا باید دید رخسار زیبایش را؟ به همه جا

سر می زنی برای دیدارش؛ قم، مسجد جمکران،

کربلا و نجف، حرم امامان، مسجد کوفه، مسجد

سهله، مدینه، قبرستان بقیع و حرم

پیامبر اسلام ﷺ.

محرم می شوی و به مکه می روی، با خود

می گویی: لَيْتَ شِعْرِي أَئِنْ اسْتَقَرَّتْ بِكَ النَّوَى بَلْ أَيْ

أَرْضٍ تُقِلُّكَ أَوْ ثَرَى أَوْ بِرَضْوَى أَوْ غَيْرِهَا أَمْ ذِي

طَوُّی^۱. در مسجد الحرام به دور خانه کعبه طواف می‌کنی، هفت بار مسیر بین صفا و مروه را طی می‌کنی و چشم می‌اندازی، به هر سو نگاه می‌کنی، اما او را نمی‌بینی. مردم از سرزمینهای مختلف، مناسک حج را انجام می‌دهند، مروج جمعیت در چشمه‌های می‌نشینند، از دیدار چهره‌ها خسته می‌شوی و با خود زمزمه می‌کنی: **عَزِيزٌ عَلٰی اَنْ اَرٰی الْخَلْقَ وَ لَا تُرٰی**^۲. به عرفات می‌روی، در مشعر می‌نشینی و به سرزمین منی وارد می‌شوی، سنگ می‌زنی، قربانی می‌کنی و سر می‌تراشی و می‌دانی

-
- ۱ - همان. کاش می‌دانستم در کجا رحل اقامت افکنده‌ای، در کدام سرزمین ماوی داری. در زمین رضوی یا جز آن **یا** در دیار ذی طوی.
- ۲ - همان. برایم سخت است که خلق را ببینم و تو از نظرم پنهان باشی.

که او با تو است و در کنار تو. از این همراهی احساس آرامش می‌کنی، اما از خود می‌پرسی که او پس از انجام مناسک حج به کجا خواهد رفت و در کدام سرزمین مأوی خواهد گرفت و با خود می‌خوانی: **إِلَى مَتْنِ أَحَارْ فِیکَ یا مَوْلایَ**^۱. اما به هرکجا برود با توست و برای تو و به یاد تو. کلام زیبای او را زمزمه می‌کنی: **إِنَّا غَیْرُ مُهْمَلِینَ لِمُرَاعَاتِکُمْ وَ لَا نَاسِینَ لِذِکْرِکُمْ**^۲. و می‌بینی که سایه لطف و عنایت او بر سرت گسترده است. به یاد می‌آوری که هر هفته نامه عملت را برای او

۱- همان. مَوْلای من! تا کی سرگردان تو باشم؟

۲- بحارالأنوار: ۵۳ / ۱۷۵. ما هیچگاه در رسیدگی به شما کوتاهی نمی‌کنیم و شما را از یاد نمی‌بریم.

می‌برند و او با محبت در آن نگاه می‌کند. گاه
 مسرور می‌شود و گاهی سرفرو می‌اندازد و
 دستانش را به دعا بر می‌دارد و از خدا می‌خواهد تا
 از لغزشهایت در گذرد و یا بر پاداشت بیفزاید. و
 همین انتظار دآوری درد توست و چشم دوختن به
 راه او، شفای تن بیمار و روح خسته‌تو. جمعه‌ها
 یکی پس از دیگری می‌گذرد و سالها در پی هم
 سپری می‌شود و تو منتظری. در انتظار روزی که
 بیاید و با زلال زیبای ظهورش، گرد غم فراق را از
 چهره‌ات بشوید تا برق شادمانی با او بودن، در
 چشمهایت بدرخشد و لبخند زیبای سرور بر
 لبانت بنشیند. و باز زمزمه می‌کنی:

مَتَى نَرِدُ مَنَاهِلَكَ الرَّوِيَّةَ فَنَرُوهُ، مَتَى نَشْتَقِعُ مِنْ

عَذْبُ مَائِكَ فَقَدْ طَالَ الصَّدَى، مَتَى نُغَادِيكَ وَ
نُراوِحُكَ فَنُقِرُّ عَيْنًا، مَتَى تَرَانَا وَ نَرَاكَ وَ قَدْ نَشَرْتَ
لِوَاءَ النَّصْرِ تُرَى^۱.

به امید آن روز
نشر گلستان کوثر

۱- دعای ندبه. کی شود که بر سر جویبارهای سرشار از آب تو فرود
آییم و سیراب شویم. کی شود که از چشمه آب زلال تو سیراب شویم
که عطش ما به درازا کشیده است. کی شود که صبح و شام فرارسد و
چشمانمان به جمالت روشن گردد. کی شود که ما را ببینی و ما به تو
بنگریم هنگامی که پرچم پیروزی را برافراشته‌ای.

جایگاه انتظار

● ... قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: اِنْتَظِرُوا الْفَرَجَ وَ لَا تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ، فَإِنَّ أَحَبَّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ اِنْتَظَارُ الْفَرَجِ^۱.

امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام فرمودند: در انتظار فرج امام زمان علیه السلام باشید و از رحمت خداوند ناامید نشوید، همانا محبوبترین کارها در پیشگاه خداوند عز و جل، انتظار فرج است.

● قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مِنْ دِينِ الْأَئِمَّةِ الْوَرَعُ وَ الْعِفَّةُ وَ الصَّلَاحُ - إِلَى قَوْلِهِ -: وَ اِنْتَظِرُوا الْفَرَجَ بِالصَّبْرِ^۲.

۱ - بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۲۳ ح ۷. به نقل از خصال شیخ صدوق علیه السلام.

۲ - بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۲۲ ح ۱. به نقل از خصال شیخ صدوق علیه السلام.

حضرت امام صادق علیه السلام فرمودند: از شمار آنچه
 آیین و مذهب امامان علیهم السلام را تشکیل می‌دهد،
 پرهیزکاری، پاکدامنی و شایستگی است، تا آن که
 فرمودند: و انتظار فرج امام زمان علیه السلام همراه با
 شکیبایی.

● عَنْ أَبِي الْحَسَنِ. عَنْ آبَائِهِ علیهم السلام أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله
 قَالَ: أَفْضَلُ أَعْمَالٍ أُمَّتِي أَنْتِظَارُ الْفَرَجِ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.^۱
 حضرت امام موسی کاظم علیه السلام به واسطه از پدران
 بزرگوارشان نقل می‌کنند که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله
 فرمودند: برترین کارهای امت من، انتظار فرج و
 گشایش از خداوند عز و جل است.

۱- بحار الأنوار: ۵۲، ۱۲۸، ح ۲۱. به نقل از کمال الدین شیخ صدوق رحمته الله.

● عَنْ الْبَاقِرِ، عَنْ آبَائِهِ عليهم السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ انْتِظَارُ الْفَرَجِ^۱.

حضرت امام باقر علیه السلام از پدران بزرگوارشان نقل می‌کنند که پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند:
برترین عبادت، انتظار فرج است.

● عَنْ أَبِي بَصِيرٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: أَنَّهُ قَالَ ذَاتَ
يَوْمٍ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا لَا يَقْبَلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الْعِبَادِ عَمَلًا
إِلَّا بِهِ؟

فَقُلْتُ: بَلَى!

فَقَالَ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
رَسُولُهُ، وَ الْإِقْرَارُ بِمَا أَمَرَ اللَّهُ، وَ الْوِلَايَةُ لَنَا، وَ الْبَرَاءَةُ مِنْ

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۲۵ ح ۱۱، به نقل از کمال الدین شیخ صدوق رحمته الله.

أَعْدَائِنَا - يَعْنِي أَيْمَّةَ خَاصَّةً - وَ التَّسْلِيمُ لَهُمْ، وَ الْوَرَعُ وَ
الْإِجْتِهَادُ، وَ الطُّمَأْنِينَةُ وَ الْإِنْتِظَارُ لِلْقَائِمِ.

ثُمَّ قَالَ: إِنَّ لَنَا دَوْلَةً يَجِيءُ اللَّهُ بِهَا إِذَا شَاءَ.

ثُمَّ قَالَ: مَنْ سَرَّ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَنْتَظِرْ وَ
لْيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَ مَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ وَ هُوَ مُنْتَظَرٌ، فَإِنْ مَاتَ وَ
قَامَ الْقَائِمُ بَعْدَهُ كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ أَدْرَكَهُ.
فَجِدُوا وَ انْتَظِرُوا هَنِيئاً لَكُمْ أَيَّتُهَا الْعِصَابَةُ الْمَرْحُومَةُ^١.

ابوبصیر می گوید: روزی حضرت امام صادق علیه السلام
فرمودند: می خواهید برای شما بگویم آنچه را که
خداوند عز و جل اعمال بندگان خود را بدون آن
قبول نمی کند.

١ - بحار الأنوار: ٥٢ / ١٤٠ ح ٥٠، به نقل از غیبت نعمانی، ص ١٠٠.

عرض کردم: بلی، بفرمایید.

امام علیه السلام فرمودند: گواهی دادن به این که هیچ معبودی جز خداوند سبحان نیست، و **حضرت محمد صلی الله علیه و آله** بنده و فرستاده اوست؛ پذیرفتن دستورات الهی؛ دوستی با ما و بیزاری جستن از دشمنان ما اهل بیت؛ تسلیم بودن در مقابل امامان معصوم علیهم السلام؛ پرهیزکاری و کوشش با اطمینان و آرامش؛ و انتظار امام قائم علیه السلام.

سپس فرمودند: ما اهل بیت حکومتی داریم که هر زمان خداوند بخواهد، آن را می آورد.

و بعد ادامه دادند: هر کس شادمان می شود از این که از یاران امام قائم علیه السلام باشد، باید منتظر او باشد و عمل خود را با پرهیزکاری و نیکوییهای اخلاقی

همراه سازد، در حالی که منتظر امام زمان علیه السلام است. پس اگر از دنیا رفت و امام قائم علیه السلام بعد از مرگ او ظهور کرد، به او همانند کسی که در رکاب آن حضرت است، پاداش می دهند. پس کوشش کنید و در انتظار ظهور امام علیه السلام باشید. گوارا باد بر شما، ای گروهی که در سایه رحمت الهی قرار گرفته اید.

● عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ: أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعِبَادُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ أَرْضَى مَا يَكُونُ عَنْهُمْ. إِذَا افْتَقَدُوا حُجَّةَ اللَّهِ، فَلَمْ يَظْهَرْ لَهُمْ، وَ لَمْ يَعْلَمُوا بِمَكَانِهِ، وَ هُمْ فِي ذَلِكَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ لَمْ تَبْطُلْ حُجَّةُ اللَّهِ، فَعِنْدَهَا فَتَوَقَّعُوا الْفَرَجَ كُلَّ صَبَاحٍ وَ مَسَاءٍ، فَإِنَّ أَشَدَّ مَا يَكُونُ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى أَعْدَائِهِ إِذَا افْتَقَدُوا حُجَّتَهُ، فَلَمْ يَظْهَرْ لَهُمْ.

وَ قَدْ عَلِمَ أَنَّ أَوْلِيَاءَهُ لَا يَرْتَابُونَ وَ لَوْ عَلِمَ أَنَّهُمْ يَرْتَابُونَ.

لَمَّا غَيَّبَ حُجَّتَهُ طَرْفَةً عَيْنٍ، وَ لَا يَكُونُ ذَلِكَ إِلَّا عَلَى رَأْسِ
شِرَارِ النَّاسِ^۱.

حضرت امام صادق (ع) فرمودند: نزدیکترین و
رضایت بخش‌ترین حالت بندگان نسبت به
خداوند، هنگامی است که حجت خدا را از دست
می‌دهند؛ امامشان برای آنها ظاهر نیست و جای او
را نمی‌دانند، اما در همان حال می‌دانند که حجت
خدا از بین نرفته است. پس در آن هنگام، هر صبح
و شام، در انتظار فرج و گشایش (حجت خدا)
باشید، که شدیدترین خشم خداوند بر دشمنانش
هنگامی است که حجت خدا را جستجو می‌کنند،

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۴۵ ح ۶۷، به نقل از کمال الدین شیخ صدوق (ع).
.....

اما بر آنان ظاهر نمی شود. به تحقیق خداوند می داند که دوستانش شکی به خود راه نمی دهند، و اگر می دانست که آنها شک می کنند، حجت خود را به اندازه یک چشم برهم زدن، از میان آنان غایب نمی کرد. و این غیبت واقع نمی شود مگر در دوره بدترین مردمان.

تعیین وقت ظهور!

● عَنْ الْفُضَيْلِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع: هَلْ لِهَذَا الْأَمْرِ وَقْتُ؟

فَقَالَ: كَذَبَ الْوَقَّاتُونَ. كَذَبَ الْوَقَّاتُونَ. كَذَبَ الْوَقَّاتُونَ^۱.

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۰۳ ح ۵، به نقل از غیبت شیخ طوسی رحمته.

فضیل گوید: از حضرت امام باقر علیه السلام پرسیدم: آیا برای ظهور امام زمان علیه السلام وقتی تعیین شده است؟
 امام علیه السلام سه بار فرمودند: آنان که برای ظهور امام زمان علیه السلام تعیین وقت می کنند، دروغ می گویند.
 ● عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: مَنْ وَقَّتَ لَكَ مِنَ النَّاسِ شَيْئًا، فَلَا تَهَابَنَّ أَنْ تُكَذِّبَهُ، فَلَسْنَا نُوقِّتُ لِأَحَدٍ وَقْتًا^۱.

حضرت امام صادق علیه السلام فرمودند: هریک از مردم که وقت ظهور امام زمان علیه السلام را برای تو تعیین کرد، از دروغگو خواندن او ترسی به خود راه مده. ما اهل بیت، برای هیچ کس زمان ظهور حضرت مهدی علیه السلام را مشخص نمی کنیم.

۱- بحار الأنوار: ۵۲، ۱۰۴، ح ۸، به نقل از غیبت شیخ طوسی رحمته الله.

● عَنْ الْفَضِيلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام يَقُولُ: مَنْ مَاتَ وَ لَيْسَ لَهُ إِمَامٌ، مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً؛ وَ مَنْ مَاتَ وَ هُوَ عَارِفٌ لِإِمَامِهِ، لَمْ يَضُرَّهُ تَقَدَّمَ هَذَا الْأَمْرُ أَوْ تَأَخَّرَ. وَ مَنْ مَاتَ وَ هُوَ عَارِفٌ لِإِمَامِهِ كَانَ كَمَنْ هُوَ مَعَ الْقَائِمِ فِي فُسْطَاطِهِ^۱.

فضیل بن یسار گوید: از حضرت امام باقر علیه السلام شنیدم که می فرمود: هرکس از دنیا برود در حالی که برای او امام و راهنمایی نباشد، به مرگ جاهلیت (کافر) مرده است؛ و هرکس از دنیا برود در حالی که امام خود را بشناسد، برای او زیانی ندارد که این امر (ظهور امام زمان علیه السلام) زود انجام

۱ - بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۴۲ ح ۵۶. به نقل از غیبت نعمانی رحمته الله.

شود یا به تأخیر افتد؛ هرکس از دنیا برود در حالی که امام خود را بشناسد، مانند کسی است که در خیمهٔ امام زمان علیه السلام همراه با آن حضرت باشد.

● عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَثِيرٍ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام إِذْ دَخَلَ عَلَيْهِ مَهْزَمُ الْأَسَدِيِّ. فَقَالَ: أَخْبِرْنِي - جُعِلْتُ فِدَاكَ - مَتَى هَذَا الْأَمْرُ الَّذِي تَنْتَظِرُونَهُ؟ فَقَدْ طَالَ فَقَالَ: يَا مَهْزَمُ! كَذَبَ الْوَقَاتُونَ وَ هَلَكَ الْمُسْتَعْجِلُونَ وَ نَجَا الْمُسْلِمُونَ وَ إِلَيْنَا يَصِيرُونَ^۱.

عبد الرحمن بن کثیر گوید: من نزد حضرت امام صادق علیه السلام بودم که مهزم اسدی خدمت ایشان وارد شد و گفت: فدایت شوم! این امر (ظهور امام زمان

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۰۳ ح ۷. به نقل از غیبت شیخ طوسی رحمته الله.

عَلَيْهِ) که شما در انتظار آن هستید، چه زمانی واقع خواهد شد؟ همانا غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه شده است.

امام عجل الله تعالی فرجه در جواب فرمودند: ای مهزم! کسانی که برای ظهور، تعیین وقت می کنند، دروغ می گویند و شتاب کنندگان در این باره نیز هلاک می شوند و آنان که تسلیم امر الهی باشند نجات می یابند و به ما ملحق می شوند.

● قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: مُزَاوَلَةُ قُلْعِ الْجِبَالِ أَيْسَرُ مِنْ مُزَاوَلَةِ مُلْكٍ مُؤَجَّلٍ، وَاسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا، «إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ الْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ»^۱. لَا

۱- اعراف (۷)، ۱۲۸.

تُعَاجِلُوا الْأَمْرَ قَبْلَ بُلُوغِهِ فَتَنِّدُمُوا، وَ لَا يَطُولَنَّ عَلَيْكُمُ الْأَمَدُ
فَتَقْسُوا قُلُوبُكُمْ^۱.

امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام فرمودند: تلاش
برای از جای برکندن کوهها آسانتر است از مبارزه
با پادشاهی ای که برای آن مدت خاصی قرار داده
شده است. از خداوند یاری بخواهید و شکیباً
باشید، همانا زمین از آن خداست و آن را به هر
کدام از بندگان که اراده کند، واگذار می کند، و
سرانجام نیکو از آن پروا پیشگان است. در انجام
این کار (فرج امام زمان علیه السلام) قبل از رسیدن زمان آن
شتاب نکنید که پشیمان خواهید شد، و پایان

۱ - بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۲۳ ح ۷، به نقل از خصال شیخ صدوق رحمته الله.

انتظار بر شما طولانی جلوه نکند که سنگدل می شوید.

● عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام ... فَقَالَ: إِنَّمَا هَلَكَ النَّاسُ مِنْ اسْتِعْجَالِهِمْ لِهَذَا الْأَمْرِ! إِنَّ اللَّهَ لَا يَعْجَلُ لِعَجَلَةِ الْعِبَادِ. إِنَّ لِهَذَا الْأَمْرِ غَايَةً يُنْتَهَى إِلَيْهَا، فَلَوْ قَدْ بَلَغُوا لَمْ يَسْتَقْدِمُوا سَاعَةً وَلَمْ يَسْتَأْخِرُوا...^۱

حضرت امام صادق عليه السلام فرمودند: مردم، تنها به جهت این که برای فرارسیدن امر ظهور شتاب می کنند، هلاک می شوند. همانا خداوند سبحان به سبب شتاب کردن بندگان، در امر ظهور تعجیل نمی کند. محققاً مدت غیبت امام زمان عليه السلام

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۱۸ ح ۴۶. به نقل از غیبت نعمانی رحمته الله.

سرانجامی دارد که به آن منتهی می شود و اگر مردم به آن زمان برسند، نه لحظه ای بر آن پیشی می گیرند و نه باز می مانند.

● عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كُلُّ رَايَةٍ تُرْفَعُ قَبْلَ قِيَامِ الْقَائِمِ ع فَصَاحِبُهَا طَاغُوتٌ يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

حضرت امام صادق ع فرمودند: هر پرچمی که قبل از قیام امام قائم ع (برای نجات بشریت) برافراشته شود، صاحب آن پیشرو در گمراهی است و به جای خداوند عز و جل عبادت می شود.

● عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْبَاقِرِ ع قَالَ: مَثَلُ مَنْ خَرَجَ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ قَبْلَ قِيَامِ الْقَائِمِ مَثَلُ فَرُخٍ طَارَ وَ

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۴۳ ح ۵۸. به نقل از اصول کافی.

وَفَعَّ فِي كَوَّةٍ فَتَلَّعَبَتْ بِهِ الصَّبِيَّانُ^۱.

حضرت امام باقر علیه السلام فرمودند: هر کس از ما اهل بیت، قبل از قیام امام قائم علیه السلام قیام کند، همانند جوجه‌ای است که هنوز بال در نیاورده، پرواز کند و در روزنه‌ای بیفتد و در نتیجه، بازیچه دست کودکان شود.

مقام منتظران

❁ قَالَ [رَسُولُ اللَّهِ] ﷺ: طُوبَى لِلصَّابِرِينَ فِي غَيْبَتِهِ! طُوبَى لِلْمُقِيمِينَ عَلَى مَحَبَّتِهِمْ! أُولَئِكَ وَصَفَهُمُ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ فَقَالَ: «الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ...»^۲.

۱ - بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۳۹ ح ۴۸، به نقل از غیبت نعمانی رحمه الله.

۲ - بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۴۳ ح ۶۰، به نقل از کفایة الأثر خوارزمی رحمه الله.

حضرت رسول خدا ﷺ فرمودند: خوشا به حال شکیبایان در غیبت امام زمان (عج)! خوشا به حال آنان که پیوسته در راه راست امامان (ع) گام برمی دارند! خداوند، در کتاب خود، ایشان را چنین توصیف فرموده است: الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ.

● قَالَ سَيِّدُ الْعَابِدِينَ (ع): مَنْ ثَبَّتَ عَلَى وِلَايَتِنَا فِي غَيْبَةِ قَائِمِنَا، أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ أَلْفِ شَهِيدٍ مِثْلٍ شَهِدَاءِ بَدْرٍ وَ أَحَدٍ^۲.

حضرت امام سجّاد (ع) فرمودند: هر کس در

۱ - بقره (۲): ۳. (پرهیزکاران) کسانی هستند که به غیب ایمان می آورند.

۲ - بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۲۵ ح ۱۳، به نقل از کمال الدین شیخ صدوق (ع).

زمان غیبت امام قائم علیه السلام بر عقیده به ولایت ما
اهل بیت پایدار بماند، خداوند پاداش هزار شهید،
همانند شهیدان بدر و اُحد را به او عطا خواهد
کرد.

● السَّندِيُّ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام: مَا
تَقُولُ فِيمَنْ مَاتَ عَلَى هَذَا الْأَمْرِ مُنْتَظِرًا لَهُ؟
قَالَ: هُوَ بِمَنْزِلَةِ مَنْ كَانَ مَعَ الْقَائِمِ فِي فُسْطَاطِهِ. ثُمَّ
سَكَتَ هَنِيئَةً. ثُمَّ قَالَ: هُوَ كَمَنْ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله.
سندی از جد خود نقل می‌کند که گفت: به
حضرت امام صادق علیه السلام عرض کردم: چه
می‌فرمایید در باره کسی که از دنیا برود، در حالی

۱- بحار الأنوار: ۵۲، ۱۲۵ ح ۱۴. به نقل از محاسن برقی رحمته الله علیه.

که به ظهور امام زمان عج عقیده دارد و در انتظار آن است؟

امام عج فرمودند: او همانند کسی است که در خیمه امام قائم عج و همراه با آن حضرت است. پس لحظه کوتاهی سکوت کردند و بعد فرمودند: مانند کسی است که همراه با رسول خدا صلی الله علیه و آله باشد.

● عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عج أَنَّهُ قَالَ: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَغِيبُ عَنْهُمْ إِمَامُهُمْ، فَيَا طُوبَى لِلثَّابِتِينَ عَلَى أَمْرِنَا فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ. إِنَّ أَدْنَى مَا يَكُونُ لَهُمْ مِنَ الثَّوَابِ أَنْ يُنَادِيَهُمُ الْبَارِي عَزَّ وَ جَلَّ: عِبَادِي آمَنْتُمْ بِسِرِّي وَ صَدَّقْتُمْ بِغَيْبِي. فَأَبْشِرُوا بِحُسْنِ الثَّوَابِ مِنِّي. فَأَنْتُمْ عِبَادِي وَ إِمَائِي حَقًّا. مِنْكُمْ أَتَقَبَّلُ وَ عَنْكُمْ أَعْفُو، وَ لَكُمْ أَعْفِرُ. وَ بِكُمْ أَسْقِي عِبَادِيَ الْغَيْثَ، وَ أَدْفَعُ عَنْهُمْ الْبَلَاءَ، وَ لَوْلَا كُمْ

لَا نَزَلَتْ عَلَيْهِمْ عَذَابِي.

قَالَ جَابِرٌ: فَقُلْتُ: يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ! فَمَا أَفْضَلُ مَا يَسْتَعْمِلُهُ
الْمُؤْمِنُ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ؟

قَالَ: حِفْظُ اللِّسَانِ وَ لُزُومُ التَّبَيُّتِ^۱.

جابر بن یزید جُعی می گوید:

حضرت امام باقر علیه السلام فرمودند: زمانی بر مردم
فرا می رسد که امامشان از میان آنها غایب می شود.
پس خوشا به حال کسانی که در آن زمان بر اعتقاد
به امامت ما و عمل به دستورات ما استوار
می مانند. همانا کمترین ثوابی که برای آنهاست،
این است که خداوند عز و جل آنان را ندا می دهد:

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۴۵ ح ۶۶، به نقل از کمال الدین شیخ صدوق رحمته الله.

ای بندگان من! به آنچه بر شما پوشیده و مستور بود، ایمان آوردید و غیب را باور داشتید. بشارت باد شما را به پاداش نیکو از سوی من. حقیقتاً شما بندگان من هستید. عبادات شما را قبول می‌کنم، از شما درمی‌گذرم و گناهانتان را می‌بخشم. به خاطر شما برای بندگانم باران می‌فرستم و بلا را از آنان دور می‌کنم، و اگر شما نبودید البته عذاب خود را بر آنها نازل می‌کردم.

جابر گوید: عرض کردم: ای فرزند رسول خدا! برترین کاری که مؤمن در این زمان انجام می‌دهد چیست؟

امام علیه السلام فرمودند: نگاه داشتن زبان و همراه بودن با خانه خود.

● عَنْ أَبِي بَصِيرٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ وَ عِنْدَهُ جَمَاعَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: اللَّهُمَّ لَقِّنِي إِخْوَانِي! - مَرَّتَيْنِ.

فَقَالَ مَنْ حَوْلَهُ مِنْ أَصْحَابِهِ: أَمَا نَحْنُ إِخْوَانُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟!

فَقَالَ: لَا، إِنَّكُمْ أَصْحَابِي، وَ إِخْوَانِي قَوْمٌ فِي آخِرِ الزَّمَانِ آمَنُوا وَ لَمْ يَرَوْنِي. لَقَدْ عَرَّفْنِيهِمُ اللَّهُ بِأَسْمَائِهِمْ وَ أَسْمَاءِ آبَائِهِمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُخْرِجَهُمْ مِنْ أَصْلَابِ آبَائِهِمْ وَ أَرْحَامِ أُمَّهَاتِهِمْ. لَأَحَدُهُمْ أَشَدُّ بَقِيَّةً عَلَى دِينِهِ مِنْ خَرَطِ الْقَتَادِ فِي اللَّيْلَةِ الظُّلُمَاءِ، أَوْ كَالْقَابِضِ عَلَى جَمْرِ الْغَضَا! أُولَئِكَ مَصَابِيحُ الدُّجَى. يُنْجِيهِمُ اللَّهُ مِنْ كُلِّ فِتْنَةٍ غَبْرَاءَ مُظْلِمَةٍ!'

١ - بحار الأنوار: ٥٢ / ١٢٣ ح ٨، به نقل از بصائر الدرجات.

ابو بصیر می گوید: حضرت امام باقر علیه السلام فرمود:
روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله در میان اصحاب خود، دو
بار فرمودند: بار خدایا! بزودی برادرانم را به من
برسان.

برخی از اصحاب که پیرامون آن حضرت صلی الله علیه و آله
بودند، عرض کردند: آیا ما برادران شما نیستیم،
ای رسول خدا؟!

آن حضرت صلی الله علیه و آله فرمودند: نه؛ شما اصحاب من
هستید، اما برادران من، گروهی هستند که در
آخر الزمان، به من ایمان می آورند، در حالی که مرا
نمی بینند. خداوند آنها را با نامهایشان و نام
پدرانشان به من معرفی فرموده است پیش از آن که
آنان را از پشت پدران و شکم مادرانشان خارج

کند. هر آینه یکی از آنان به دین خود ایستادگی می‌کند، در شرایطی سخت‌تر از دست کشیدن به شاخهٔ پر خارِ گون در شب تاریک، یا همانند کسی که آتش افروختهٔ چوبِ شورهٔ گز را که بسیار دیرپاست، با دستهای خود می‌گیرد. آنان چراغهای شب تاریک اند که خداوند آنها را از هر فتنهٔ تیره و تاریک (گمراه) کننده‌ای نجات می‌بخشد.

● قَالَ [مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ ۑ]: طُوبَى لِشِيعَتِنَا الْمُتَمَسِّكِينَ بِحُبِّنَا فِي غَيْبَةِ قَائِمِنَا، الثَّابِتِينَ عَلَى مُوَالَاتِنَا وَ الْبَرَاءَةِ مِنْ أَعْدَائِنَا، أُولَئِكَ مِنَّا وَ نَحْنُ مِنْهُمْ. وَ قَدْ رَضُوا بِنَا أَيْمَةً وَ رَضِينَا بِهِمْ شِيعَةً، وَ طُوبَى لَهُمْ! هُمْ وَاللَّهِ مَعَنَا فِي

دَرَجَتِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ^۱.

حضرت امام موسی کاظم علیه السلام می فرماید: خوشا به حال آنان که در زمان غیبت امام قائم علیه السلام به محبت ما چنگ می زنند و بر دوستی ما و بیزارگی از دشمنان ما، استوارند. آنان از ما هستند و ما از آنان هستیم، آنها از امامت ما خوشنودند و ما از شیعه و پیرو بودن آنان. خوشا به حال آنها. سوگند به خدا! آنان در روز قیامت با ما و هم رتبه ما هستند.

● قَالَ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عليه السلام: لَوْلَا مَنْ يَبْقَى بَعْدَ غَيْبَةِ قَائِمِنَا مِنَ الْعُلَمَاءِ الدَّاعِينَ إِلَيْهِ، وَالدَّالِّينَ عَلَيْهِ، وَالدَّابِّينَ

۱- بحار الأنوار: ۵۱ / ۱۵۱ ح ۶، به نقل از کمال الدین شیخ صدوق رحمته الله.

عَنْ دِينِهِ بِحُجَجِ اللَّهِ، وَ الْمُتَّقِينَ لِضَعْفَاءِ عِبَادِ اللَّهِ مِنْ
 شِبَاكِ إِبْلِيسَ وَ مَرَدَّتِهِ وَ مِنْ فِخَاخِ النَّوَاصِبِ لَمَّا بَقِيَ أَحَدٌ
 إِلَّا ارْتَدَّ عَنْ دِينِ اللَّهِ. وَ لَكِنَّهُمْ الَّذِينَ يُمْسِكُونَ أَرْمَةً قُلُوبِ
 ضَعْفَاءِ الشَّيْعَةِ كَمَا يُمْسِكُ صَاحِبُ السَّفِينَةِ سُكَّانَهَا. أُولَئِكَ
 هُمُ الْأَفْضَلُونَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ^۱.

حضرت امام هادی علیه السلام فرمودند: اگر هنگام
 غیبت امام قائم علیه السلام، دانشمندانى باقى
 نمى ماندند که مردم را به سوى او بخوانند و
 راهنمایى کنند؛ با برهانهاى الهى از آيين او
 پاسدارى کنند و بندگان ضعيف خداوند را از

۱ - بحار الأنوار: ۲ / ۶ ح ۱۲، به نقل از احتجاج طبرسى رحمته الله، و تفسير
 الامام العسكرى علیه السلام.

تورهای شیطان و لشکریان عصیانگر او و نیز از دامهای دشمنان اهل بیت علیهم السلام نجات دهند، البته کسی باقی نمی ماند مگر این که از دین خدا خارج می شد. اما آن دانشمندان کسانی هستند که مهار دلهای شیعیان ضعیف را به دست می گیرند، همچنان که کشتیان، سکان کشتی را در دست می گیرد. آن دانشمندان، برترین افراد در پیشگاه خداوند عز و جل هستند.

آزمایش شیعیان در زمان غیبت

● عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَّادٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ علیه السلام يَقُولُ: «الْمَ أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ». ثُمَّ قَالَ لِي: مَا الْفِتْنَةُ؟

فَقُلْتُ: جُعِلْتُ فِدَاكَ، الَّذِي عِنْدَنَا أَنَّ الْفِتْنَةَ فِي الدِّينِ.
 ثُمَّ قَالَ: يُفْتَنُونَ كَمَا يُفْتَنُ الذَّهَبُ. ثُمَّ قَالَ: يَخْلُصُونَ كَمَا
 يَخْلُصُ الذَّهَبُ^۱.

معمر بن خلاد می گوید: شنیدم که حضرت امام
 رضا علیه السلام این آیه شریفه را تلاوت می فرماید: اَلَمْ
 أَحْسِبَ النَّاسَ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا
 يُفْتَنُونَ^۲. آنگاه به من فرمودند: فتنه چیست؟
 من گفتم: جانم فدای شما! ما بر این باوریم که
 مقصود، فتنه و آزمایش در دین است.

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۱۵ ح ۳۵، به نقل از غیبت نعمانی رحمته الله.
 ۲- عنکبوت (۲۹): ۱ و ۲. الم؛ آیا مردم گمان کردند همین که بگویند
 ایمان آوردیم، به حال خود رها می شوند و مورد آزمایش قرار
 نمی گیرند.

سپس فرمودند: گداخته می شوند، همانگونه که
طلا گداخته می شود، و پاک و خالص می گردند.
همانگونه که طلا از ناخالصیها جدا می گردد.

● عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي
عَبْدِ اللَّهِ جَمَاعَةً نَتَحَدَّثُ.

فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا، فَقَالَ: فِي أَيِّ شَيْءٍ أَنْتُمْ؟ أَيُّهَاَتِ أَيُّهَاَتِ لَا
وَاللَّهِ لَا يَكُونُ مَا تَمُدُّونَ إِلَيْهِ أَعْيُنَكُمْ حَتَّى تُغْرَبَلُوا، لَا وَاللَّهِ
لَا يَكُونُ مَا تَمُدُّونَ إِلَيْهِ أَعْيُنَكُمْ حَتَّى تُمَيِّزُوا، لَا وَاللَّهِ
لَا يَكُونُ مَا تَمُدُّونَ إِلَيْهِ أَعْيُنَكُمْ إِلَّا بَعْدَ إِيَّاسٍ، لَا وَاللَّهِ
لَا يَكُونُ مَا تَمُدُّونَ إِلَيْهِ أَعْيُنَكُمْ حَتَّى يَشْقَى مَنْ شَقِيَ وَ
يَسْعَدُ مَنْ سَعَدَ^۱.

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۱۲ ح ۲۳، به نقل از غیبت شیخ طوسی ج ۱.

محمد بن منصور از پدرش نقل می‌کند که ما
همراه با گروهی از مردم در محضر حضرت امام
صادق علیه السلام بودیم و با یکدیگر سخن می‌گفتیم که
آن حضرت رو به ما کردند و فرمودند: در مورد
چه سخن می‌گویید؟ دور است! دور است! نه،
سوگند به خدا! آنچه چشم به آن دوخته‌اید، واقع
نخواهد شد مگر آن که غریب شوید. نه، سوگند به
خدا! آنچه چشم بر آن دوخته‌اید، انجام نخواهد
شد مگر آن که خوب و بد شما از هم جدا شود. نه،
به خدا سوگند! آنچه انتظار آن را می‌کشید، واقع
نمی‌شود مگر بعد از ناامیدی. نه، به خدا سوگند!
آنچه چشم بر آن دوخته‌اید، واقع نخواهد شد
مگر زمانی که هر کس اهل شقاوت است، بد

عاقبت شود، و هر کس اهل سعادت است، رستگار گردد.

● عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ قَالَ: ذُكِرَ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع الْقَائِمُ، فَقَالَ: أَنَّنِي يَكُونُ ذَلِكَ وَلَمْ يَسْتَدِرِ الْفَلَكَ؟! حَتَّى يُقَالَ مَاتَ أَوْ هَلَكَ فِي أَيِّ وادٍ سَلَكَ. فَقُلْتُ: وَمَا اسْتِدَارَةُ الْفَلَكَ؟ فَقَالَ: اخْتِلَافُ الشَّيْعَةِ بَيْنَهُمْ^۱.

عبد الکریم گوید: نزد حضرت امام صادق ع از امام قائم ع (و ظهور آن حضرت) سخن به میان آمد. پس حضرت ع فرمودند: چگونه زمان ظهور فرا رسد، در حالی که هنوز گردش روزگار

۱ - بحار الأنوار: ۵۲ / ۲۲۸ ح ۹۱، به نقل از غیبت نعمانی ع.

کامل نشده است.

پس من از امام علیه السلام پرسیدم: مراد از گردش روزگار چیست؟

حضرت علیه السلام در پاسخ فرمودند: اختلاف در میان شیعیان.

● عَنْ عُمَيْرَةَ بِنْتِ نُفَيْلٍ، قَالَتْ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ علیه السلام يَقُولُ: لَا يَكُونُ الْأَمْرُ الَّذِي يَنْتَظِرُونَ حَتَّى يَبْرَأَ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ، وَ يَتَّقَلَ بَعْضُكُمْ فِي وُجُوهِ بَعْضٍ، وَ حَتَّى يَلْعَنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا، وَ حَتَّى يُسَمَّى بَعْضُكُمْ بَعْضًا كَذَابِينَ^۱.

عمیره دختر نفیل می گوید: من از حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام شنیدم که می فرمود: چیزی که در

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۱۴ ح ۳۳، به نقل از غیبت نعمانی رحمته الله.

انتظار آن هستید، واقع نمی شود مگر آن که برخی از شما، از برخی دیگر بیزاری جویند، و برخی آب دهان به صورت برخی دیگر بیاندازند، و گروهی از شما، گروه دیگر را لعنت کنید، و بعضی از شما، بعضی را دروغگو بنامید.

● در حدیث دیگری که ابان بن تغلب از حضرت امام صادق علیه السلام روایت کرده است، امام علیه السلام برخی از عبارات فوق را بیان فرمودند. بعد ابان از آن حضرت علیه السلام پرسید: چه خیری در آن روزگار است؟

قَالَ [أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام]: الْخَيْرُ كُلُّهُ عِنْدَ ذَلِكَ. يَقُولُهُ ثَلَاثًا.

وَقَدْ قَرَّبَ الْفَرَجُ^۱.

حضرت علیه السلام فرمودند: تمامی خیر در همان زمان است. و سه بار این سخن را تکرار کردند، سپس فرمودند: این در حالی است که فرج و گشایش نزدیک می شود.

● [قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام]: تَكُونُ لَهُ حَيْرَةٌ وَ غَيْبَةٌ يَضِلُّ فِيهَا أَقْوَامٌ وَ يَهْتَدِي فِيهَا آخَرُونَ... أُولَئِكَ خِيَارُ هَذِهِ الْأُمَّةِ مَعَ أَثَرِ هَذِهِ الْعِثْرَةِ^۲.

امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام فرمودند: برای امام زمان علیه السلام دوران غیبت و سرگردانی مردم واقع

۱ - بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۳۴ ح ۳۸، به نقل از غیبت نعمانی رحمته الله.

۲ - بحار الأنوار: ۵۱ / ۱۱۸ ح ۱۸، به نقل از کمال الدین شیخ صدوق رحمته الله.

می شود که برخی از گروه های مردم در اثر آن سرگردانی، گمراه می شوند و برخی دیگر هدایت می شوند، آنها بهترین افراد این امت اند که با نیکان خاندان من همراه هستند.

● قَالَ الْإِمَامُ الْعَسْكَرِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: وَاللَّهِ لَيَغِيْبَنَّ غَيْبَةً لَا يَنْجُو فِيهَا مِنْ الْهَلَكَةِ إِلَّا مَنْ يُثَبِّتُهُ اللَّهُ عَلَى الْقَوْلِ بِإِمَامَتِهِ، وَوَفَّقَهُ لِلدُّعَاءِ بِتَعْجِيلِ فَرَجِهِ...^۱.

حضرت امام حسن عسکری رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فرمودند: سوگند به خدا! او (حضرت مهدی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) حتماً غایب خواهد شد بگونه ای که در آن غیبت، از هلاکت نجات پیدا نمی کند مگر کسی که خداوند او را بر

۱ - یوم الخلاص: ۲۱۶، به نقل از بشارت الاسلام: ۱۶۸.

ایمان به امامتش استوار می‌کند، و به دعا برای
تعمیل فرج او موفق می‌گرداند.

● رَوَى عَنْ جَابِرِ الْجُعْفَى قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عَ:
مَتَى يَكُونُ فَرَجُكُمْ؟

فَقَالَ: هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لَا يَكُونُ فَرَجُنَا حَتَّى تُغْرَبَلُوا ثُمَّ
تُغْرَبَلُوا ثُمَّ تُغْرَبَلُوا. يَقُولُهَا ثَلَاثًا؛ حَتَّى يَذْهَبَ الْكَدِرُ وَ يَبْقَى
الصَّفْوُ^۱.

جابر جعفی گوید: خدمت حضرت امام باقر ع
عرض کردم: فرج شما اهل بیت در چه زمانی
است؟

امام ع فرمودند: بسیار دور است! بسیار دور

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۱۳ ح ۲۸، به نقل از غیبت شیخ طوسی ج ۲.

است! فرج و گشایش برای ما حاصل نمی‌گردد، مگر این که شما غربال شوید، باز غربال شوید و باز غربال شوید تا ناخالصها بروند و آنچه خالص و برگزیده است بماند.

● قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الرِّضَا عليه السلام: وَ اللَّهُ مَا يَكُونُ مَا تَمُدُّونَ أَعْيُنَكُمْ إِلَيْهِ حَتَّى تُمَحَّصُوا وَ تُمَيَّزُوا، وَ حَتَّى لَا يَبْقَى مِنْكُمْ إِلَّا الْأَنْدَرُ فَلَا أَنْدَرُ^۱.

حضرت امام رضا عليه السلام فرمودند: سوگند به خدا! چیزی که انتظارش را می‌کشید، واقع نمی‌شود تا این که مورد آزمایش قرار گیرید و خوب و بد شما از هم جدا شود، و تا این که از شما باقی نماند مگر

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۱۴ ح ۳۰، به نقل از غیبت نعمانی رحمته الله.

افرادى بسيار كم نظير و بسيار كم نظير.

● قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْمَهْدِيُّ مِنْ وَلَدِي الَّذِي يَفْتَحُ اللَّهُ بِهِ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبَهَا، ذَاكَ الَّذِي يَغِيبُ عَنْ أَوْلِيَائِهِ غَيْبَةً لَا يَثْبُتُ عَلَى الْقَوْلِ بِإِمَامَتِهِ إِلَّا مَنْ أَمَّتَحَنَ اللَّهُ قَلْبَهُ لِلْإِيمَانِ^۱.

پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند: حضرت مهدی عج از فرزندان من است که خداوند سبحان به وسیله او شرق و غرب عالم را فتح می کند. او همان کسی است که از میان دوستان خود غایب می شود بگونه ای که بر اعتقاد به امامت او پایدار نمی ماند مگر کسی که خداوند سبحان قلب او را

۱ - يوم الخلاص: ۲۱۹، به نقل از ينابيع المودة: ۳ / ۲۳۸.

برای ایمان آزموده باشد.

حفظ دین در زمان غیبت

● عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ: إِذَا فَقِدَ الْخَامِسُ مِنْ وَلَدِ السَّابِعِ مِنَ الْأَئِمَّةِ فَاللَّهُ اللَّهُ فِي أَذْيَانِكُمْ، لَا يُزِيلَنَّكُمْ عَنْهَا أَحَدٌ. يَا بُنَيَّ إِنَّهُ لَا بُدَّ لِصَاحِبِ هَذَا الْأَمْرِ مِنْ غَيْبَةٍ حَتَّى يَرْجِعَ عَنْ هَذَا الْأَمْرِ مَنْ كَانَ يَقُولُ بِهِ، إِنَّمَا هِيَ مِحنةٌ مِنَ اللَّهِ اِمتَحَنَ اللَّهُ بِهَا خَلْقَهُ^۱.

علی بن جعفر علیه السلام می گوید: برادرم حضرت امام موسی کاظم علیه السلام فرمودند: هنگامی که پنجمین امام از فرزندان امام هفتم علیه السلام غایب شد، از خدا

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۱۳ ح ۲۶، به نقل از غیبت شیخ طوسی رحمته الله.

بترسید، از خدا بترسید، در مورد دینتان! مبادا کسی شما را از آن خارج کند. فرزندم! محققاً برای صاحب این امر (احیای دین و از بین بردن بدعتها) غیبتی است که گریزی از آن نیست، تا آن که (به جهت طولانی شدنِ زمانِ غیبت) کسی که ایمان به این امر داشته است، از آن برگردد و آن را انکار کند. این، تنها امتحانی است از جانب خداوند متعال که بندگان خود را به وسیلهٔ آن می‌آزماید.

● عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع أَنَّهُ قَالَ: لَتُمَخَّضَنَّ يَا مَعْشَرَ الشَّيْعَةِ شَيْعَةُ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَخِضِ الْكُحْلِ فِي الْعَيْنِ. لِأَنَّ صَاحِبَ الْكُحْلِ يَعْلَمُ مَتَى يَقَعُ فِي الْعَيْنِ وَ لَا يَعْلَمُ مَتَى يَذْهَبُ؛ فَيُصْبِحُ أَحَدُكُمْ وَ هُوَ يَرَى أَنَّهُ عَلَى شَرِيعَةٍ مِنْ أَمْرِنَا فَيُمْسِي وَ قَدْ خَرَجَ مِنْهَا. وَ يُمْسِي وَ هُوَ عَلَى شَرِيعَةٍ

مِنْ أَمْرِنَا فَيُصْبِحُ وَ قَدْ خَرَجَ مِنْهَا^۱.

حضرت امام باقر علیه السلام فرمودند: ای گروه شیعیان، شیعیان آل محمد علیهم السلام! به تحقیق مورد آزمایش و امتحان قرار خواهید گرفت، همانند سرمه‌ای که در چشم آب می‌شود. چون کسی که سرمه در چشم می‌کشد، می‌داند چه زمانی سرمه در چشمش واقع می‌شود، اما نمی‌داند کی از آن خارج می‌گردد. بنابراین یکی از شما صبحگاهان خود را بر راه و روش ما می‌بیند، اما چون شامگاهان فرامی‌رسد، از راه ما خارج شده است.

۱ - بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۰۱ ح ۲، به نقل از غیبت شیخ طوسی رحمته الله و غیبت نعمانی رحمته الله.

و یا شامگاهان بر راه و روش ما است، اما چون صبح فرامی‌رسد، از راه ما خارج شده است.

● قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: إِنَّ لِصَاحِبِ هَذَا الْأَمْرِ غَيْبَةً، أَلْمُتَمَسِّكَ فِيهَا بِدِينِهِ كَالْخَارِطِ لِشَوْكِ الْقَتَادِ بِيَدِهِ. ثُمَّ أَوْمَأَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام بِيَدِهِ: هَكَذَا. قَالَ: فَأَيُّكُمْ تَمَسَّكَ شَوْكَ الْقَتَادِ بِيَدِهِ.

ثُمَّ أَطْرَقَ مَلِيًّا، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ لِصَاحِبِ هَذَا الْأَمْرِ غَيْبَةً فَلْيَتَّقِ اللَّهَ عَبْدٌ عِنْدَ غَيْبَتِهِ وَ لِيَتَمَسَّكَ بِدِينِهِ^۱.

حضرت امام صادق عليه السلام فرمودند: برای صاحب این امر (احیای دین و از بین بردن بدعتها) غیبتی است. کسی که در زمان این غیبت، به دین خود

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۳۵ ح ۳۹، به نقل از غیبت نعمانی رحمته الله.

چنگ بزند و آن را رها نکند، مانند کسی است که با کشیدن دست خود به دور شاخهٔ پر خارِ گون، خارهای آن را بکند. سپس امام علیه السلام با دست مبارکشان این حالت را نشان دادند و فرمودند: کدام یک از شما با دست خود خارهای گون را چنگ زده است؟

پس مدتی طولانی سر به زیر انداختند و ساکت شدند، سپس فرمودند: همانا برای صاحب این امر غیبتی است که در هنگام غیبت او، بندهٔ خدا باید تقوای الهی را مراعات کند و به دین خود چنگ بزند.

● عَنْ زُرَّارَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَغِيبُ عَنْهُمْ إِمَامُهُمْ.

فَقُلْتُ لَهُ: مَا يَصْنَعُ النَّاسُ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ؟
 قَالَ: يَتَمَسَّكُونَ بِالْأَمْرِ الَّذِي هُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ^۱.
 زُرَّارَه گوید: حضرت امام صادق علیه السلام فرمودند:
 زمانی بر مردم فرا می رسد که امام آنان از میانشان
 غایب می شود.

من عرض کردم: مردم در آن زمان چه می کنند؟
 حضرت فرمودند: به دستورات و عقاید دینی
 خود، که از امامان معصوم گرفته اند، چنگ می زنند
 و از بدعتها دوری می جویند تا امام زمان علیه السلام ظهور
 کند.

● قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: إِذَا أَصْبَحْتَ وَ أَمْسَيْتَ يَوْمًا

۱ - بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۴۹ ح ۷۵، به نقل از کمال الدین شیخ صدوق رحمته الله.

لَا تَرَى فِيهِ إِمَامًا مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ فَأَحِبَّ مَنْ كُنْتَ تُحِبُّ، وَ
أَبْغَضَ مَنْ كُنْتَ تُبْغِضُ، وَ وَالٍ مَنْ كُنْتَ تُوَالِي، وَ أَنْتَظِرِ
الْفَرَجَ صَبَاحًا وَ مَسَاءً^۱.

حضرت امام صادق علیه السلام فرمودند: چون روزی
صبح و شام بر تو فرا رسید و در آن امامی از
آل محمد علیهم السلام را ندیدی، دوست بدار آن را که
دوست می داشتی؛ دشمنی کن با کسی که با او
دشمن بوده ای؛ و یاری کن کسی را که یاری
می کرده ای؛ و صبح و شام در انتظار فرج
امام زمان علیه السلام باش.

● عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام أَنَّهُ قَالَ: كُونُوا كَالنَّحْلِ فِي

۱ - بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۳۳، ضمن ح ۳۷، به نقل از غیبت نعمانی رحمته الله.

الطَّيْرَ لَيْسَ شَيْءٌ مِنَ الطَّيْرِ إِلَّا وَهُوَ يَسْتَضِعُهَا، وَ لَوْ عَلِمَتِ
 الطَّيْرُ مَا فِي أَجْوَافِهَا مِنَ الْبَرَكَهَ لَمْ يُفْعَلْ بِهَا ذَلِكَ. خَالِطُوا
 النَّاسَ بِالسِّنِّتِكُمْ وَ أَبْدَانِكُمْ وَ زَايِلُوهُمْ بِقُلُوبِكُمْ وَ أَعْمَالِكُمْ،
 فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا تَرَوْنَ مَا تُحِبُّونَ حَتَّى يَتَّقَلَ بَعْضُكُمْ
 فِي وُجُوهِ بَعْضٍ، وَ حَتَّى يُسَمَّى بَعْضُكُمْ بَعْضًا كَذَّابِينَ، وَ
 حَتَّى لَا يَبْقَى مِنْكُمْ - أَوْ قَالَ: مِنْ شِيعَتِي - كَالْكُحْلِ فِي الْعَيْنِ
 وَ الْمِلْحِ فِي الطَّعَامِ، وَ سَأُضْرِبُ لَكُمْ مَثَلًا، وَ هُوَ مَثَلُ رَجُلٍ
 كَانَ لَهُ طَعَامٌ فَتَقَّاهُ وَ طَيَّبَهُ ثُمَّ أَذْخَلَهُ بَيْتًا وَ تَرَكَهُ فِيهِ مَا شَاءَ
 اللَّهُ ثُمَّ عَادَ إِلَيْهِ فَإِذَا هُوَ قَدْ أَصَابَ طَائِفَةٌ مِنْهُ السَّوْسُ،
 فَأَخْرَجَهُ وَ نَقَّاهُ وَ طَيَّبَهُ وَ أَعَادَهُ، وَ لَمْ يَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى

۱- در این بخش از حدیث، بنابر نقل کتاب بحار الأنوار، عباراتی اضافه
 شده است. آنچه در این جزوه آمده، بر اساس کتاب غیبت نعمانی
 است.

بَقِيَتْ مِنْهُ رِزْمَةٌ كَرِزْمَةِ الْأَنْدَرِ لَا يَضُرُّهُ السَّوْسُ شَيْئًا، وَ
كَذَلِكَ أَنْتُمْ تُمَيِّزُونَ حَتَّى لَا يَبْقَى مِنْكُمْ إِلَّا عِصَابَةٌ لَا تَضُرُّهَا
الْفِتْنَةُ شَيْئًا^۱.

امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام فرمودند: همانند
زنبور در میان پرندگان باشید، هیچ پرنده‌ای
نیست مگر این که زنبور را ناچیز می‌شمارد، در
حالی که اگر پرندگان می‌دانستند چه نعمتی در
شکمش وجود دارد با آن چنین نمی‌کردند. با زبان
و بدن خود با مردم معاشرت کنید، و با دل و
کارهایتان از آنان دوری کنید. سوگند به آن کسی
که جانم به دست اوست، آنچه را دوست دارید

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۱۵ ح ۳۷، به نقل از غیبت نعمانی، ص ۱۸۱

(ظهور امام زمان عجته) نمی بینید. تا برخی از شما به صورت برخی دیگر آب دهان بیندازید، و بعضی از شما بعض دیگر را دروغگو بنامید، و باقی نماند از شما شیعیان مگر به مقدار اندکی از سرمه که در چشم باقی می ماند و نمکی که در غذا می ریزند. مثالی برایتی شما بزنم، همانند مردی که مقدار زیادی گندم دارد. آن را تمیز و پاکیزه می کند و در اطاقی قرار می دهد و مدتی آن را رها می کند، پس از مدت زمانی بر می گردد و می بیند مقداری از آن را کرم خورده است. پس آن را بیرون می آورد و تمیز و پاکیزه می کند و به جای خود باز می گرداند، و همینطور این کار را تکرار می کند تا این که فقط به مقداری از آن گندم، ساله باقی

می ماند که در جای خرمن کوبی می ریزند و دیگر
کرم هیچ آسیبی به آن نمی رساند. شما نیز اینچنین
خوب و بدتان از یکدیگر جدا می شود تا باقی
نمی ماند از شما مگر گروهی که گمراهیها و
انحرافهای در دین هیچ ضرری به آنها نمی زنند.

● قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: ...سَيَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ لَا يَنْجُو
فِيهِ مِنْ ذَوِي الدِّينِ إِلَّا مَنْ ظَنَّنَا أَنَّهُ أَهْلُهُ، وَ صَبَرَ نَفْسَهُ عَلَى
أَنْ يُقَالَ: إِنَّهُ أَهْلُهُ لَا عَقْلَ لَهُ!

حضرت امام صادق عليه السلام فرمودند: روزگاری بر
شما فرامی رسد که در آن روزگار کسی از دینداران
نجات نمی یابد مگر آن کس که گمان می برند آهله

۱- اصول کافی: ۲ / ۱۱۷ ح ۵.

است، و شکیبایی می‌کند تا به او بگویند که ابله و بی‌خرد است.

● عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَنَانٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: سَتُصِيبُكُمْ شُبُهَةٌ فَتَبْقُونَ بِهَا عَالِمٌ يُرَى وَلَا إِمَامٌ هُدًى. لَا يَنْجُو مِنْهَا إِلَّا مَنْ دَعَا بِدُعَاءِ الْغَرِيقِ.

قُلْتُ: وَكَيْفَ دُعَاءُ الْغَرِيقِ؟

قَالَ: تَقُولُ: يَا اللَّهُ! يَا رَحْمَانُ! يَا رَحِيمُ! يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ! ثَبَّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ.

فَقُلْتُ: يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَالْأَبْصَارِ! ثَبَّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ.

فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ مُقَلِّبُ الْقُلُوبِ وَالْأَبْصَارِ وَلَكِنْ

قُلْ كَمَا أَقُولُ: يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ^۱.
 عبدالله بن سنان گوید: حضرت امام صادق علیه السلام
 فرمودند: به زودی زمانی فرا می‌رسد که حق و
 باطل بر شما مشتبه می‌شود و باقی می‌مانید بدون
 نشانه‌ای که ظاهر باشد و امامی که شما را هدایت
 کند. از آن فتنه نجات پیدا نمی‌کند، مگر کسی که با
 دعای غریق، خدا را بخواند.

من عرض کردم: دعای غریق چگونه است؟
 حضرت فرمودند: می‌گویی: یا الله یا رحمان یا
 رحیم یا مقلب القلوب ثبت قلبی علی دینک^۲.

۱- بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۴۸ ح ۷۳، به نقل از کمال الدین شیخ صدوق علیه السلام.

۲- ای بسیار دگرگون کننده دلها، دل مرا بر دین خودت استوار فرما.

پس من گفتم: یا مقلب القلوب و الابصار ثبت
قلبی علی دینک^۱.

امام علیه السلام فرمودند: البتہ خداوند سبحان، دگرگون
کنندۀ قلبها و چشمها است، اما همانطور کہ من
می‌گویم، بگو:

یا مقلب القلوب ثبت قلبی علی دینک.

۱- ای بسیار دگرگون کنندۀ دلها و چشمها، دل مرا به دین خودت
استوار فرما.